

Діяльність фольклорного гурту «Джерело» в умовах соціокультурних трансформацій

Тетяна Прокопович

Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна

Анотація. *Мета статті* — висвітлити специфіку функціонування фольклорного гурту «Джерело» як навчального колективу в контексті соціокультурних трансформацій кінця XX — початку XXI ст. *Методологія наукової розвідки* базується на поєднанні загальнонаукових і мистецтвознавчих методів дослідження, серед яких провідними обрано історичний і системно-діяльнісний аналіз навчальної й концертно-творчої роботи фольклорного ансамблю в закладі вищої освіти. Методи спостереження й порівняння уможливають простеження динаміки розвитку виконавського фольклоризму в музичній культурі та освіті України. *Наукова новизна* полягає в висвітленні діяльності фольклорного гурту як форми інтеграції традиційної музичної культури в сучасний освітній простір з метою підготовки фахівців у сфері сценічного відтворення народнопісенних зразків. *Висновки.* Фольклорний гурт «Джерело» у своїй діяльності спирається на принципи виконавської реконструкції артефактів усномузичної традиції. Завдяки поєднанню науково-пошукової і творчо-виконавської роботи студентська молодь опановує локальні манери народного багатоголосного співу та апробує сучасні засоби комунікації з аудиторією. Концертно-творча діяльність гурту забезпечує безперервність культурної пам'яті та сприяє зміцненню національної ідентичності в умовах соціокультурних змін.

Ключові слова: фольклорний гурт; українська традиційна музика; реконструкція народної пісні; виконавський фольклоризм; освітня стратегія

Для цитування

Прокопович, Т. (2025). Діяльність фольклорного гурту «Джерело» в умовах соціокультурних трансформацій. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 53, 184–191. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.53.2025.348323>

Вступ

У сучасному музичному житті України вирізняються своєю самобутністю фольклорні гурти, які відтворюють у живому звучанні багатогранну етнокультурну спадщину. Сьогодні музичні надбання попередніх поколінь частіше лунають з концертної сцени, аніж у безпосередньому середовищі побутування усної традиції. Цілком очевидно, що реконструкція фольклорного музичного тексту відбувається на «синтезі творчо-виконавської та науково-дослідницької діяльності професійних митців» (Бреславець, 2018, с. 11). Тому важливим є виховання музично-фольклористичних кадрів. Як свідчить Б. Луканюк (2008), нині в Україні залишається відкритою потреба розвивати «по цій лінії професійну освіту — ту ж виконавську чи етномузикознавчу» (с. 144).

У цьому контексті заслуговує на увагу рівненський досвід організації навчання здобувачів освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво спеціалізації «Музичний фольклор». Власне, освітньо-професійна програма, розроблена робочою групою (проф. Б. Й. Столярчук, доц. Р. І. Дзвінка, доц. Р. В. Цапун), передбачає професійну підготовку кадрів, здатних до «концертно-виконавської, фольклористичної, педагогічної діяльності» (Столярчук та ін., 2023).

Набуття виконавських компетенцій здобувачів освіти спеціалізації «Музичний фольклор» значною мірою відбувається в процесі індивідуальних занять та фольклорного ансамблю. З поміж них заслуговує на детальний розгляд багаторічна діяльність гурту «Джерело», яка дозволяє простежити специфіку підготовки музично-фольклористичних кадрів, а водночас їх творчу самореалізацію

в сучасному культурно-мистецькому просторі, що й обумовлює *актуальність* обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виконавської реконструкції автентичного фольклору перманентно перебуває в полі зору науковців, порушуючи цілу низку питань, пов'язаних зі ступенем вірогідності відтворення музичних зразків певної локальної традиції поза межами її реального середовища. Л. Федоронько (2019) наголошує: «Для того, щоб реконструкція була успішною, необхідно враховувати всі особливості народномузичної системи й фольклору в цілому» (с. 68). Не менш важливими є організаційно-методичні питання засвоєння молодим поколінням цифрової ери музично-виразової системи національного фольклору, щоб, як слушно зауважує Б. Луканюк (2022), «... розвинути в правильному руслі унікальні надбання прадідів» (с. 40).

Теоретико-методологічні аспекти сучасної практики відтворення фольклорних музичних зразків розглянуто в працях Г. Бреславець (2018), Б. Луканюка (2008, 2022), Л. Лукашенко (2019), В. Осадчої (2012). Методичні засади професійної підготовки виконавців традиційної музики висвітлено в публікаціях І. Романюк (2014), І. Сінельнікова (2019, 2021), В. Сінельнікової (Цапун & Сінельнікова, 2023), Р. Цапун (1997, 2001, 2003, 2015). Саме роботи Р. Цапун (1997, 2003) знайомлять із навчально-творчою діяльністю гурту «Джерело». Варто додати, що аналіз організації навчання майбутніх музикантів-фольклористів у Рівненському державному гуманітарному університеті (далі РДГУ) здійснили Р. Дзвінка, Ю. Рибак та Б. Столярчук (2023).

Мета статті — розкриття специфіки діяльності фольклорного гурту «Джерело», спрямованої на опанування й відтворення національної/локальної народнопісенної традиції України. Розгляд найвагоміших здобутків навчально-творчого колективу РДГУ сприяє розумінню тенденцій розвитку вторинного фольклоризму в Україні кінця ХХ — початку ХХІ ст.

Результати дослідження

Фольклорний гурт «Джерело», нині навчально-творчий колектив РДГУ, має чимало досягнень у напрямі комплексного освоєння народнопісенної традиції України. Концертно-виконавська й експедиційно-дослідницька робота студентської молоді наповнює культурно-мистецький простір Рівненщини унікальним звучанням автентичного мелосу. Своїм основним завданням учасники «Джерела» визначають виконавську реконструкцію артефактів музичного фольклору в сценічних

умовах. І. Сінельніков (2019) вважає, що такі колективи належать до «категорії науково-етнографічних вторинних ансамблів» (с. 65).

Ідея створення ансамблю виникла в 1986 р., парадоксальним чином збігшись із добою перебування в СРСР. Насправді лібералізація радянської системи зумовила поживлення етнополітичних процесів, а в інтелектуальних колах — прагнення зберегти й розвинути фольклорний колорит регіонів України. У Рівненському інституті культури з наміром вивчати живу народнопісенну традицію та опановувати автентичну манеру співу під керівництвом доцента Василя Павлюка об'єдналася талановита співоча молодь, зокрема студент Іван Сінельніков та викладачка-початківець Раїса Цапун.

Влітку 1986 р. з їхньої ініціативи та участі була здійснена фольклорно-етнографічна експедиція в Сарненський район Рівненської області (Цапун, 2015). Зібрані й опрацьовані пісенні матеріали увійшли до репертуару новоствореного ансамблю «Джерело», перший публічний виступ якого відбувся 17 грудня 1986 р. Співочий гурт відразу привернув до себе увагу публіки й став одним із лідерів фольклористичного руху на Рівненщині. Завершивши навчання в Рівному, Іван Сінельніков продовжив займатися улюбленою справою в Києві — заснував і до сьогодні керує відомим фольклорним колективом «Кралиця».

Шлях становлення й розвитку фольклорного гурту «Джерело» певною мірою може слугувати наочним прикладом культурно-освітніх перетворень в Україні з кінця минулого століття й донині. Ю. Рибак (2017) слушно зауважив, що подібним колективам довелося подолати нелегкий еволюційний шлях, сповнений радянських ідеологічних перепон і соціокультурних норм зверхнього ставлення до народної творчості, освітніх експериментів і реформ тощо. Втім навчально-творчий колектив демонструє стійкість і витривалість до викликів часу, черпаючи натхнення зі скарбниці національної етномузичної культури.

Творча біографія фольклорного ансамблю «Джерело» розпочалася на кафедрі народного хорового співу Рівненського державного інституту культури. За свідченням дослідників тоді в напрямі сценічного втілення автентичних народномузичних творів «... не існувало ніякої методики та ясності в реконструкції» (Цапун & Сінельнікова, 2023, с. 58). Державотворчі процеси в незалежній Україні 1990-х рр. позначилися позитивними зрушеннями в накопиченні музично-етнографічних матеріалів, їх транскрибуванні й використанні в концертній практиці. Тож учасники гурту «Джерело» почали здійснювати «повноцінні польові записи фольклору, аби надалі легко їх рекон-

струювати для достатнього вторинного уявлення» (Цапун, 2003, с. 3).

У 1997 р. гурт «Джерело» закріпив свій статус навчального фольклорного колективу на новоствореній кафедрі музичного фольклору, де було запроваджено нову концепцію підготовки фахівців — «... формування не лише виконавців фольклору й керівників відповідних ансамблів, а й дослідників народної музики, тобто етномузикологів» (Рибак, 2017, с. 107). Фактично здобувачі освіти почали опановувати такий алгоритм дій: польовий запис фольклорних зразків від автентичних носіїв, музично-етнографічне транскрибування, виконавська реконструкція. Відтак до державної атестації випускники готують виконавську програму та дипломну (бакалаврську чи магістерську роботу). Подібний універсалізм розширює можливості професійної реалізації випускників.

Слід зауважити, що освітні трансформації в Україні злам ХХ–ХХІ ст., хоч істотно й ускладнили доступ молоді до безплатного навчання, все ж сприяли вдосконаленню освітньої програми підготовки фахівців за спеціалізацією «Музичний фольклор». У 1998 р. в Рівному відбулася структурна реорганізація й кафедра музичного фольклору увійшла до складу Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету. А навчально-творча діяльність гурту «Джерело» стала однією з головних ланок теоретичного й практичного опанування студентською молоддю народнопісенного матеріалу.

У 2024 р. в РДГУ відбулося чергове об'єднання структурних підрозділів та утворення кафедри музикознавства, фольклору та музичної освіти. Попри це зміни в освітньому закладі не вплинули значною мірою на діяльність фольклорного гурту «Джерело». Напрацьовані роками методики навчання майбутніх фахівців у галузі етномузикознавства й виконавського фольклоризму продовжують ефективно впроваджуватися в освітній процес вищої школи. А навчально-творчий колектив успішно здійснює різновекторну діяльність, органічно взаємодіючи з культурним контекстом.

Зазначимо, що слід врахувати специфіку функціонування фольклорного гурту «Джерело» в навчальному закладі, яка насамперед пов'язана з постійною плінністю складу учасників і різним рівнем фахової підготовки — від першокурсників до випускників. Проте, як свідчить виконавська практика колективу, творча молодь гнучко адаптується до засвоєння багатожанрового фольклорного репертуару та технології гуртового співу з варіативним складом, що є типовим для живої народнопісенної традиції. Здобувачі освіти в процесі навчання опановують увесь діапазон жанрів

обрядового й звичайного фольклору, концентруючи увагу на регіональних особливостях народної манери вокального виконавства.

Варто зауважити, що за роки існування (майже чотири десятиліття) навчальний колектив мав змішаний або однорідний виконавський склад, який періодично корегувався через наявний студентський контингент — охочих здобути професію в галузі дослідження й відтворення музичного фольклору. На цей час у гурті співають тільки дівчата. Професійні орієнтації сучасної молоді зумовлюють гендерну однорідність фольклорного гурту «Джерело». Також учасники колективу створюють малі виконавські форми — дуети, тріо. Насправді така мобільність співаків сприяє ефективному формуванню професійних компетенцій у здобувачів освіти.

Безумовно, здобутки навчального колективу значною мірою залежать від керівника. З перших кроків діяльності й донині гурт «Джерело» існує завдяки наполегливій праці заслуженої діячки мистецтв України, доцентки Раїси Цапун. Вона самовіддано й неухильно служить улюбленій справі. Водночас в її особі гармонійно поєднуються талант митця, педагога, дослідника, майстрині народної творчості. Здійснені нею численні фольклористичні експедиції в населені пункти Рівненської й Житомирської областей стали підґрунтям для створення великого архіву, що містить аудіо-, відео- та нотні записи автентичних народних виконавців. Ці матеріали є своєрідною навчальною лабораторією для гурту «Джерело». Також Р. Цапун збирала унікальну колекцію народних костюмів, які використовуються в концертних виступах колективу.

Цінним є незмінність принципів і підходів Раїси Цапун до роботи з фольклорним матеріалом: поєднання експедиційної практики з виконавством, фіксація локальних особливостей багатожанрової української народнопісенної традиції (зокрема, адміністративних районів Рівненщини, Житомирщини, Хмельниччини, Львівщини) і їх реконструкція в освітній і концертно-виконавській діяльності «Джерела».

Важливо, що експедиційні матеріали, зібрані й транскрибовані здобувачами освіти, здебільшого стають підґрунтям для репетиційної роботи навчального колективу, спрямованої не тільки на музичне виконання народнопісенного зразка, але й відтворення етнографічної картини – середовища побутування фольклорної традиції. Так, на основі детального вивчення етнографічних джерел фольклорний гурт відтворив фрагменти календарної обрядовості (колядки й щедрівки, веснянки, купальські, петрівчані тощо) та весілля, які репре-

зентують самотність народного дійства низки українських сіл.

Зауважимо, що Раїса Цапун має для студентської молоді показовий приклад — записала й упорядкувала унікальні матеріали родинно-обрядової творчості з рідного села на Житомирщині, які увійшли до книги. «Сербинівське весілля» — це детальний опис автентичного середньополіського обряду разом із 235 зразками народної пісенності, що побутували у с. Будичани (до 1946 р. — с. Сербинівка) Чуднівського району Житомирської області. Цінно, що словесні тексти та мелодії транскрибовано й подано «у первісному вигляді зі збереженням говіркових особливостей» (Цапун, 2001, с. 8).

За таким зразком навчається й працює студентська молодь. Як зауважує Ю. Рибак (2017), для більшості здобувачів освіти фольклорною базою їхніх кваліфікаційних робіт (бакалаврських і магістерських) служать рідні терени (с. 110). Зокрема, в роботі Інни Крижик розкрито «Особливості весільної обрядовості села Переходичі Рокитнівського району Рівненської області» (2013), Анастасія Ястрижемська дослідила «Весільний обряд “Розплітання коси” (село Вербівці Шепетівського району Хмельницької області» (2016), Ірина Павлік висвітлила традицію «Випікання короваю» в с. Троянівка, Маневецького району (2017), об’єктом дослідження в бакалаврській роботі Тетяни Дойонко є «Пісенна культура села Ромейки Вараського району Рівненської області» (2025).

Слід підкреслити, що загалом навчальна робота «Джерела» орієнтована на органічне поєднання творчо-виконавської та науково-дослідницької діяльності. Ефективному засвоєнню навчальної програми сприяє проведення тематичних клас-концертів, які включають інформаційний супровід і виконавську реконструкцію зразків усної музичної традиції. Значущість цього формату зростає у зв’язку з публічними виступами. Клас-концерти «Джерела» проходять як в університетських аудиторіях, так і в інших культурних установах. До прикладу, клас-концерт гурту «Ой виходьте, дівоньки, та й на красную весну» відбувся 24 квітня 2025 р. у Відділі мистецтв Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки (Фольклорний гурт «Джерело» (Рівне, РДГУ), б.д.). Подібні заходи відіграють важливу роль у залученні широкої аудиторії до знайомства з фольклорною спадщиною України.

Варто наголосити, що фольклорний гурт «Джерела» впродовж усього часу існування провадить інтенсивну концертно-виконавську діяльність. Щороку навчально-творчий колектив здобуває численні перемоги на міжнародних і все-

українських конкурсах, дістає відзнаки на фестивалях, бере участь у культурно-мистецьких заходах міського, обласного та всеукраїнського рівня. Після здобуття Гран-прі на Першому Всеукраїнському літературно-фольклорному фестивалі «Лесина пісня» (м. Луцьк, 1988) творче досьє гурту «Джерело» постійно поповнюється новими лауреатами й дипломантами престижних турнірів виконавців народної музики, що проводяться не лише в містах України, але й у Польщі, Грузії та ін.

Учасники колективу мають найвищі нагороди в номінаціях як гуртового, так і сольного автентичного співу (Фольклорний гурт «Джерело» (Рівне, РДГУ), б.д.). Колосальний сценічний досвід фольклорного гурту «Джерело» забезпечує сприятливі умови для становлення творчої особистості музиканта. А для слухачів навчально-творчого колективу — нагода пізнати самотні скарби українського музичного фольклору.

Ознайомлюючись із досягненнями фольклорного гурту «Джерело» хоча б у загальних рисах, необхідно звернути увагу на те, як удосконалюється їхня діяльність, адаптуючись до умов і потреб сьогодення. Наприклад, цифрова доба запропонувала нові можливості та інструменти для розвитку етнографічного виконавського фольклоризму. Водночас технічні засоби запису й збереження, зчитування інформації стрімко змінюються. Тому те, що на початку ХХІ ст. сприймалося як революційний крок, відразу стає звичним явищем. Вагомим є доробок фольклорного гурту «Джерело» в цифровому форматі.

З 2004 р. навчальний колектив розпочав запис компакт-дисків загальним тиражем 1000 шт., а саме: «Весільні обряди з фольклорним гуртом “Джерело”» (2004), «Мелодії древнього Нобеля» (2005), «Колядки та щедрівки» (2005, 2009), «Пісня долю вишила» (2010), «Осінні долеспіви» (2012), «Не женився єси, то колодку носи» (2012), «Зірка засвітила» (2014), «Весілля у Сварицевичах» (2015), «Народні пісні у виконанні Юлії Данчук» (2018), «Веснянки у виконанні фольклорного гурту «Джерело» (2019). Випуск оптичних дисків дозволив максимально спростити й процес запису, й тиражування, й поширення матеріалів.

Показово, що репертуар гурту представлений у тематичних збірках, у яких упорядковано матеріали фольклорних експедицій, які здійснили керівник та учасники колективу. Нотні транскрипції народних пісень орієнтовані на тих, хто цікавиться вивченням і виконанням української традиційної музики (Цапун, 1997, 2003).

Очевидно, що можливості популяризації виконавського фольклоризму істотно зросли через широке залучення соціальних мереж і медіаплат-

форм. Тепер пріоритет має наповнення контенту в віртуальному просторі. Офіційна сторінка навчально-творчого колективу на Facebook (Фольклорний гурт «Джерело» (Рівне, РДГУ), б.д.), аудіоканал *Raisa Tsapun* (Tsapun, n.d.) і відеоканал *Taras Tsapun* (Tsapun, б.д.) — зручні цифрові засоби для поширення виконавської продукції «Джерела», налагодження творчих зв'язків та збільшення аудиторії, яка зацікавиться українським музичним фольклором.

Насамкінець декілька зауваг про діяльність фольклорного гурту «Джерело» в умовах воєнного часу. Нинішні учасниці колективу, окрім звичної навчально-творчої роботи, активно долучаються до різноманітних доброчинних справ. Здебільшого концертні виступи «Джерела» сьогодні мають комплексну мету — культурно-освітню й соціальну направленість. Виконавська реконструкція фольклорних зразків молодими співаками сприяє утвердженню національних культурних цінностей, зміцненню національної ідентичності українців, а також виступає ікультурною формою спротиву агресору.

З початком повномасштабної російсько-української війни фольклорний гурт «Джерело» одним зі своїх завдань обрав «підняття бойового духу» співвітчизників (Фольклорний гурт «Джерело» (Рівне, РДГУ), б.д.). Навчальний і концертний репертуар молодих виконавців значно збагатився козацькими, повстанськими, стрілецькими піснями. З такою програмою гурт «Джерело» виступав на телебаченні в рамках проєкту «Мистецька тероборона Рівного» (2022); урочистих заходах з нагоди 80-річчя УПА (Рівне, БК «Текстильник», 4 листопада 2022 р.); університетському концерті до Дня української писемності та мови (РДГУ, 26 жовтня 2023 р.); благодійному концерті-звіті «Вишиваємо перемогу» (с. Городок, Рівненського району, 15 травня 2024 р.); Міжнародному етнічному фестивалі «Ліра-Фест» (Рівне, 29 вересня 2024 р.); Концерті патріотичної пісні в Відділі мистецтв Рівненської універсальної обласної наукової бібліотеки (16 жовтня 2024 р.) тощо. Отже, з уст «Джерела» оживає мистецька традиція національного спротиву, яка є символом незламності та духовною опорою для сучасного українського суспільства.

Також фольклорний гурт «Джерело» бере участь у благодійних акціях на підтримку ЗСУ. Примітно, що українські традиції колядування в воєнний час стали своєрідною формою культурного волонтерства для потреб захисників України. До прикладу, учасники гурту «Джерело» в січні 2023 р. колядували в житловому комплексі «На Щасливому» (м. Рівному), аби зібрати кош-

ти на STARLINK, квадрокоптери DJI Mavic та броньовані автомобілі для українського війська. Поки триває війна, підтримка благодійних ініціатив є невіддільною частиною творчої діяльності «Джерела».

Водночас діяльність рівненського фольклорного гурту відіграє важливу роль у соціокультурній підтримці внутрішньо переміщених осіб, які змушені були покинути свої домівки в прифронтових та на тимчасово окупованих територіях України. Насправді залучення вимушених переселенців до знайомства з українською пісенною традицією сприяє їхній психологічній адаптації й культурній інтеграції. До прикладу, за участі фольклорного гурту «Джерело» в Музеї бурштину (Рівне, 23 грудня 2023 р.) відбулися Різдвяні зустрічі, організовані спеціально для дітей-переселенців та їхніх родин. Спільне музикування – спів колядок і щедрівок — допомогло українським біженцям відчувати себе частиною живої традиції.

Такі заходи мають зворотний ефект — студентська молодь набуває професійні компетенції, а водночас розвиває якості соціально активних і відповідальних громадян. Отже, можна зауважити, що продумана мистецько-освітня стратегія керівника гурту «Джерело» впродовж багатьох років забезпечує підготовку фахівців-фольклористів, а також дозволяє оперативно реагувати на виклики часу та відповідати потребам сучасного українського суспільства.

Як показує статистика (Дзвінка, 2009), більшість учасників «Джерела», випускників різних років спеціалізації «Музичний фольклор», успішно реалізуються у сфері виконавського фольклоризму та музичної освіти, популяризуючи в сучасній музичній культурі автентичне звучання українського фольклору та передаючи юному поколінню основи сценічної реконструкції артефактів усної музичної традиції. Серед знаних фахівців, хто пройшов вишкіл у гурті «Джерело»: Тетяна Мурашко — заслужена артистка України, в минулому солістка фольклорного ансамблю «Калина» (Київ), Марина Мартиновська — керівник фольклорного гурту ЗОШ с. Здовбиця Рівненської області, Анастасія Ястрижемська (Левчук) — керівник студії народного співу «Радослава» Шепетівського міського будинку культури Хмельницької області, Ірина Мельник — керівник народного аматорського вокального тріо «Мірина» Здолбунівського РБК, Наталія Гончар — керівник фольклорного гурту «Намисто» Ковельського народного дому «Просвіта», Ірина Звірковська — керівник фольклорного ансамблю «Калинонька» Гошанської школи мистецтв, Михалевич Олена — керівник народного аматорського фольклорного ко-

лективу «Діброва» (с. Замшани Волинської обл.), Тетяна Варунків — керівник фольклорного гурту «Традиція» Малої академії народних ремесел (м. Галич Івано-Франківської обл.), Лідія Жарківська — керівник фольклорного ансамблю «Толока» РБК (м. Ківерці Волинської обл.) та ін.

Висновки

Отже, фольклорний гурт «Джерело», заснований наприкінці 1980-х рр. XX ст. за ініціативи творчої молоді, був спрямований на збереження та популяризацію української народної пісні в її автентичному вигляді в контексті міського культурного життя. Він поступово здобув статус одного з провідних навчально-творчих колективів м. Рівне у сфері етнографічного виконавського фольклоризму. Багаторічна й багатогранна діяльність співочого ансамблю під керівництвом Раїси Цапун засвідчує ефективність упровадженої в вищій школі мистецько-освітньої моделі підготовки фахівців-фольклористів, які успішно реалізуються в професії й сприяють сталому розвитку суспільства.

Наукова новизна. Осмислення творчих й освітніх здобутків фольклорного гурту «Джерело» в контексті динаміки соціокультурних змін дало змогу виявити особливості розвитку та професіоналізації етнографічного виконавського фольклоризму, заснованого на поєднанні польових досліджень, архівних аудіозаписів і сценічному відтворенні локальної традиційної культури. Важливість підтримки цього напрямку в сучасній мистецькій освіті України полягає в збереженні нематеріальної культурної спадщини та створенні умов опанування самобутніх музично-виконавських традицій наступними поколіннями, що забезпечує безперервність національно-культурної пам'яті.

Перспективою подальших досліджень є поглиблене вивчення сучасних форм вторинного фольклоризму, а також компаративний аналіз багатогранної діяльності фольклорних гуртів «Джерело» (Рівне, РДГУ) і «Кралиця» (Київ, КНУКіМ). Варто зазначити, що джерела творчого шляху керівників цих колективів — заслуженої діячки мистецтв України Раїси Цапун та заслуженого працівника культури України Івана Сінельнікова — пов'язані із «Джерелом». Нині митці провадять активну освітню, дослідницьку й концертну діяльність у сфері сценічного відтворення української народнопісенної традиції. Тож порівняння їхніх методів роботи з фольклорними гуртами дозволить узагальнити інноваційні підходи в професійній підготовці виконавців української автентичної музики.

Список посилань

- Бреславець, Г. (2018). *Реконструкція фольклорного тексту в українській музичній культурі останньої третини XX – початку XXI століття* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Харківська державна академія культури].
- Дзвінка, Р. І. (Упоряд.). (2009). *Кафедрі музичного фольклору – 30 років: нарис з історії (1979–2009 рр.)* (2-ге вид.). Рівненський державний гуманітарний університет, Кафедра музичного фольклору.
- Луканюк, Б. (2008). Концепція викладання етномузичних дисциплін у системі «школа – училище – виш». *Етномузика*, 5, 106–158.
- Луканюк, Б. (2022). *Курс музичного фольклору: Кн. 1. Лекції*. Сполем.
- Лукашенко, Л. (2019). Народно-виконавська практика: програма для музичних вишів (III–IV рівнів акредитації) зі спеціальності № 025 «музичне мистецтво», спеціалізації «етномузикознавство» (освітньо-кваліфікаційний ступінь «Бакалавр»). *Етномузика*, 15, 143–158.
- Осадча, В. М. (2012). Класифікація локальних фольклорних традицій у сучасній культурології та етномузикології: міждисциплінарний підхід. *Культура України*, 38, 226–235.
- Рибак, Ю. (2017). Фольклорні матеріали у фондах Кафедри музичного фольклору Рівненського державного гуманітарного університету. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 66, 106–149.
- Романюк, І. (2014). Слобожанська народнопісенна традиція: досвід репрезентації (на прикладі творчої діяльності фольклорного гурту «Стежка»). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 40, 384–395.
- Сінельніков, І. (2019). Робота з фольклорним колективом: методи опанування традиційного музичного матеріалу. *Імідж сучасного педагога*, 1(184), 65–68. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-65-68](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-65-68)
- Сінельніков, І. (2021). *Методика роботи з фольклорним колективом*. Ліра-К.
- Столярчук, Б. Й., Дзвінка, Р. І., & Цапун, Р. В. (2023). *Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво. Музичний фольклор». Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціалізація «Музичний фольклор» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»*. Рівненський державний гуманітарний університет. https://www.rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/2023/osv_prog_bak_025_mmmf_2023.pdf
- Федоронько, Л. (2019). Виконавська реконструкція обрядів як один з методів трансмісії народної музичної традиції. *Молодь і ринок*, 10, 64–69. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.187229>

- Фольклорний гурт «Джерело» (Рівне, РДГУ). (б.д.). *Головна* [Сторінка Facebook]. Facebook. Взято 14 травня 2025 року з <https://www.facebook.com/groups/rivnedzherelo>
- Цапун, Р. (2015). З історії фольклорно-етнографічної експедиції у Сарненський р-н (1986 р.). *Мистецька освіта та розвиток творчої особистості*, 1, 282–292.
- Цапун, Р. (Упоряд.). (1997). *Співає «Джерело»: репертуарний збірник з традиційного гуртового та сольного співу*. Рівненський державний інститут культури.
- Цапун, Р. (Упоряд.). (2001). *Сербинівське весілля*. Перспектива.
- Цапун, Р. (Упоряд.). (2003). *Народні обряди з репертуару гурту «Джерело»*. Перспектива.
- Цапун, Р., & Сінельнікова, В. (2023). Реконструкція традиційних новорічних обрядів у творчості студентського фольклорного колективу. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 6(1), 53–66. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277884>
- Tsapun, R. (n.d.). *All* [SoundCloud Page]. SoundCloud. Retrieved February 20, 2025, from <https://soundcloud.com/raisatsapun>
- Tsapun, T. [@tarastsapun1677]. (б.д.). *Головна* [YouTube channel]. Взято 14 травня 2025 року з https://www.youtube.com/channel/UCm5bncRMTqLI2_5pmWX1Jcg
- Lukaniuk, B. (2008). Kontseptsia vykladannia etnomuzychnykh dystsyplin u systemi "shkola – uchylyshche – vysh" [Concept of teaching ethnomusical disciplines in the system "school – college – university"]. *Etnomuzyka*, 5, 106–158 [in Ukrainian].
- Lukaniuk, B. (2022). *Kurs muzychnoho folkloru: Kn. 1. Lektsii* [Course of musical folklore: Bk. 1. Lectures]. Spolom [in Ukrainian].
- Lukashenko, L. (2019). Narodno-vykonavska praktyka: Prohrama dlia muzychnykh vyshiv (III–IV rivniv akredytatsii) zi spetsialnosti No. 025 "muzychne mystetstvo", spetsializatsii "etnomuzykoznavstvo" (osvitno-kvalifikatsiinyi stupin "Bakalavr") [Folk-performing practice: The program for music high school specialty No. 025 "musical art", specialization "ethnomusicology" (Bachelor's Degree)]. *Etnomuzyka*, 15, 143–158 [in Ukrainian].
- Osadcha, V. M. (2012). Klasyfikatsiia lokalnykh folklornykh tradytsii u suchasni kulturolohi i ta etnomuzykoloii: Mizhdystsylinarnyi pidkhid [Classification of local folklore traditions in contemporary cultural studies and ethnomusicology: An interdisciplinary approach]. *Culture of Ukraine*, 38, 226–235 [in Ukrainian].
- Romaniuk, I. (2014). Slobozhanska narodnopolisenna tradytsiia: Dosvid reprezentatsii (na prykladi tvorchoi diialnosti folklornoho hurtu "Stezhka") [The folk-song tradition of slobozhanshchyna: The experience of representation (on the example of performance activity the student's folk group "Stezhka")]. *Problems of Interaction of Art, Pedagogy, & Theory and Practice of Education*, 40, 384–395 [in Ukrainian].
- Rybak, Yu. (2017). Folklorni materialy u fondakh Kafedry muzychnoho folkloru Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu [Folklore materials in the funds of the musical folklore department at Rivne State University of the Humanities]. *Visnyk of the Lviv University. Series Philology*, 66, 106–149 [in Ukrainian].
- Sinelnikov, I. (2019). Robota z folklornym kolektyvom: Metody opanuvannia tradytsiinoho muzychnoho materialu [Work with folk collective: Methods of opening of traditional musical works]. *Image of the Modern Pedagogue*, 1(184), 65–68. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1\(184\)-65-68](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-1(184)-65-68) [in Ukrainian].
- Sinelnikov, I. (2021). *Metodyka roboty z folklornym kolektyvom* [Methodology of working with a folklore ensemble]. Lira-K [in Ukrainian].
- Stoliarchuk, B. Y., Dzvinika, R. I., & Tsapun, R. V. (2023). Osvitno-profesiina prohrama "Muzychne mystetstvo. Muzychnyi folklor". Pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity haluzi znan 02 "Kultura i mystetstvo" spetsializatsiia "Muzychnyi folklor" za spetsialnistiu 025 "Muzychne mystetstvo" [Educational and professional program "Musical art. Musical folklore". First (bachelor's) level of higher education in the field of

- knowledge 02 "Culture and art" specialization "Musical folklore" in the specialty 025 "Musical art"]. Rivne State University of the Humanities. https://www.rshu.edu.ua/images/osvitni_programi/2023/osv_prog_bak_025_mmmf_2023.pdf [in Ukrainian].
- Tsapun, R. (2015). Z istorii folklorno-etnografichnoi ekspeditsii u Samenskyi r-n (1986 r.) [From the history of the folklore-ethnographic expedition to Sarny district (1986)]. *Art Education and Development of Creative Personality, 1*, 282–292 [in Ukrainian].
- Tsapun, R. (Comp.). (1997). *Spivaie "Dzherelo": Repertuarnyi zbirnyk z tradytsiinoho hurtovoho ta solnoho spivu* [Sings "Dzherelo": A repertoire collection of traditional group and solo singing]. Rivnenskyi derzhavnyi instytut kultury [in Ukrainian].
- Tsapun, R. (Comp.). (2001). *Serbynivske vesillia* [Serbynivske wedding]. Perspektyva [in Ukrainian].
- Tsapun, R. (Comp.). (2003). *Narodni obriady z repertuaru hurtu "Dzherelo"* [Folk rituals from the repertoire of the band "Dzherelo"]. Perspektyva [in Ukrainian].
- Tsapun, R. (n.d.). *All* [SoundCloud Page]. SoundCloud. Retrieved February 20, 2025, from <https://soundcloud.com/raisatsapun> [in English].
- Tsapun, R., & Sinelnikova, V. (2023). Rekonstruktsiia tradytsiinykh novorichnykh obriadiv u tvorchosti studentskoho folklornoho kolektyvu [Reconstruction of traditional new year's rites in the work of student folklore group]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Musical Art*, 6(1), 53–66. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277884> [in Ukrainian].
- Tsapun, T. [@tarastsapun1677]. (n.d.). *Holovna* [Home] [YouTube Channel]. Retrieved May 14, 2025 from https://www.youtube.com/channel/UCm5bncRMTqLl2_5pmWX1Jcg [in Ukrainian].

Activities of the Folklore Group “Dzherelo” in the Context of Socio-Cultural Transformations

Tetiana Prokopovych

Rivne State University of the Humanities, Rivne, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to highlight peculiarities of functioning of the folklore group “Dzherelo” as an educational collective under conditions of socio-cultural transformations of the late 20th and early 21st centuries. *The methodology* of this scientific research is based on a combination of general scientific and art research methods, among which historical and systemic-activity analysis of the educational and concert-creative work of the folklore ensemble in a higher education institution are chosen as the leading ones. Methods of observation and comparison make it possible to trace the dynamics of the development of performing folklore in the Ukrainian musical culture and education. *The scientific novelty* grounds on highlighting the activities of the folklore group as a form of integration of traditional musical culture into the modern educational space with the aim of training specialists in the field of stage reproduction of folk song models. *Conclusions.* The folklore group “Dzherelo” bases its activities on the principles of performing reconstruction of artefacts of the oral musical tradition. Thanks to the combination of scientific research and creative performance work, students master local manners of folklore polyphonic singing and test modern means of communication with the audience. This folklore group's concert and creative activities ensure the continuity of cultural memory and contribute to the strengthening of national identity in the context of socio-cultural changes.

Keywords: folklore group; Ukrainian traditional music; reconstruction of songs; performing folklore; educational strategy

Відомості про автора

Тетяна Прокопович, кандидат мистецтвознавства, доцент, Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна, ORCID iD: 0000-0002-9375-9635, e-mail: pro.max@i.ua

Information about the author

Tetiana Prokopovych, PhD in Art Studies, Associate Professor, Rivne State University of the Humanities, Rivne, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-9375-9635, e-mail: pro.max@i.ua

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.